

آغاز: برسم ارباب عقول سلیمه و اصحاب صنایع مستقیمه مبدأ هر کار و مطلع هر گفتار حمد و ثنای آفریدگاریست که دیباچه؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کاه، تا: رمضان ۱۰۵۰ق؛ مجدول مذهب؛ جلد: تیماج سرخ مذهب، ۲گ (۱پ-۲ر)، اندازه: ۳۴×۲۱/۵سم [ف: ۳۸-۲۲۵]

● **دیباچه سفینه / شعر / فارسی**

dībāče-ye safīne

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۱۴۵/۱

آغاز: در دیده سفینه لایقت جانی هست xx درباب گرت میل تماشایی هست / از شوخی طفل اشک من تر نشوی xx هر جا که سفینه هست دریایی هست خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کاه، بی‌تا؛ مجدول مذهب؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱پ-۲ر)، اندازه: ۲۰×۱۲سم [ف: ۳۸-۱۷۶]

● **دیباچه شاهنامه / تاریخ / فارسی**

dībāče-ye šāhnāme

هرندی اصفهانی، حمزه بن محمد خان، ق ۱۱ قمری harandī esfahānī, hamze ebn-e mohammad xān (- 17c)

وابسته به: شاهنامه؛ فردوسی، ابوالقاسم (۳۲۹-۴۱۶ق)

اهداء به: سلطان محمد قطبشاه (۹۸۹-۱۰۲۰ق)

مؤلف، پس از مدتی تحقیق درباره شاهنامه تحکیم فردوسی و تصحیح اشعار و لغات آن، بتشویق شخصی که به‌عنوان رسالت از هند به ایران آمده بود، به هود رفت و به بارگاه سلطان محمد قطب شاه بار یافت و نتیجه مطالعات و کاوش‌های سابق خود را در این کتاب نگاشت و بدو تقدیم نمود. این کتاب دارای یک «مقدمه» و چهار «فصل» و یک «خاتمه» است: مقدمه: در مدت عمر عالم و خلقت آدم و اختلاف اهل سیر؛ فصل ۱. در فراهم آوردن شاهنامه؛ ۲. احوال فردوسی و نظم شاهنامه؛ ۳. بقایای حال فردوسی و سلطنت ایام محمود؛ ۴. ذکر طبقات اربع ملوک عجم؛ خاتمه: در خاتمه کار سلطان محمود. در دیباچه می‌گوید در جوانی به گردآوری سروده‌های پیشینیان می‌پرداخت. در تصحیح هر دیوان خوض می‌کرد. خصوصاً در تصحیح و تتبع «شاهنامه» و ناگزیر شد به احوال حکیم فردوسی و رفتار محمود با ایشان پردازد. از این روی «همت به جمع نسخ متعدد شاهنامه و کتاب‌های معین» گمارد. بدینجا رسید که آنچه در سبب سرودن شاهنامه و در پیوند حکیم با محمود گفته شده درست نیست و به نگارش این «دیباچه» پرداخت.

آغاز: سپاس بی‌قیاس افزون از گردش روزگار و ستایش بیرون از کران و شمار خداوندی را ...

انجام: چون این رساله به وقت بهار و شکار که ایام عیش و شادمانی و سبب نشاط و کامرانی بود رسید، ختم بر آن نمودیم.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۰۸/۵

آغاز: برابر؛ انجام: و اقبال این شهریار کامکار از برگ ریز صرصر حوادث زمان گزندی مباد و از ورق گیرائی خزان غباری به خاطر مرساد.

خط: نستعلیق، بی‌کاه، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکي، ۹ص (۳۳-۴۱)، سطور چلیپایی (۲۰×۶)، اندازه: ۲۴×۵سم [ف: ۲۹/۱-۲۹۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۴۵۵/۷

آغاز: تعالی الله زهی مایه بلند سخن و رتبه ارجمند گفتار که قلم قدرت آفریدگار تعالی شانه بمیانجی دو حرف آن که عبارت است از لفظ کن مجموعه آفرینش را بهفت بند آسمان و رباعی امکان و یکه بیت مه و خورشید و ترجیع فصول و ترکیب موالید و مطلع بروج و مصراع هلال و غزلیات هفته و قصاید ماه سال و مثنوی لیل و نهار؛ انجام: شکر الهی قیام نمودم و بدعا و ثنای حضرت شاهنشاهی اقدام، من ثنا می‌کردم مسیح تحسین، مسیح دعا میگفت من آمین. الهی تا جهانرا آب و رنگست xx فلک را دور و گیتی را درنگست. مسلم بر تو باد این پادشاهی میسر کام دل چندانکه خواهی.

در فهرست با عنوان «تقریظی بنام شاه عباس ثانی» آمده؛ بی‌کاه، تا: ۱۰۶۳-۱۱۴۱ق، جلد: تیماج قرمز، ۳ص (۹-۱۱)، اندازه: ۳۳×۱۵سم [ف: ۱۰-۱۳۳۵]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۳۵۶/۲-۸/۶۶

آغاز: برابر؛ انجام: آزاد است و بعلت استخدام و بندگی بر او حقی نیست و کان ذلک فی تاریخ شد فلان خط: نستعلیق، بی‌کاه، تا: ۱۲۹۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ، سطور چلیپایی، اندازه: ۲۵×۱۵سم [ف: ۸-۴۶۱۳]

● **دیباچه سرگذشت خواجه افضل الدین کاشانی /**

ترجم / فارسی

dībāče-ye sargozašt-e xāje afzal-od-dīn-e kāshānī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۶۳/۱-۸

نسخه اصل: دانشگاه کمبریج نسخه برون D. 19 (۱۰) ص ۳۸ فهرست نیکولسون؛ کا: محمد بن عالم، تا: ۲۲ محرم ۱۱۶۲ق؛ ۱۵ سطر [قیلمها ف: ۱-۵۴۳]

۴. دیباچه سفینه < دیباچه بیاض

● **دیباچه سفینه / ادبیات / فارسی**

dībāče-ye safīne

شاملو، مرتضی بن حسن، ق ۱۱ قمری

šāmlū, morteza ebn-e hasan (- 17c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۱۷۹/۲

فرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)؛ جلد چهاردهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276252

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۲